

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 14. veebruari 2019. a määruse nr 10 „Elektrisüsteemi toimimise võrgueeskiri“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määruse eelnõu on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944¹ elektrienergia siseturu ühiste normide kohta, millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125–199), ülevõtmisega Eesti õigusesse. Direktiiv võeti põhiosas Eesti õigusesse üle 23. veebruaril 2022. a vastu võetud elektrituruseaduse muudatustega. Lisaks tehti 9. mail 2022 muudatused elektrituru toimimise võrgueeskirjas.

Eelnõukohase määrusega täiendatakse elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 20 ja lisa II kohaste kauglugemisseadmete nõuetega. Muudatused on vajalikud direktiivi (EL) 2019/944 ülevõtmiseks. Lisaks võimaldab muudatus tarbijatel saada taotluse alusel reaajalähedasi andmeid ja kasutada neid andmeid oma energiatarbimise jälgimiseks, tarbimise juhtimiseks, koduautomaatika juhtimiseks, elektrisõidukite nutilaadimiseks ja teha andmed ka energiateenuse osutajatele kättesaadavaks.

Täiendavalt pikendatakse eelnõukohase määrusega uute (15-minutilise mõõtmisintervalliga) kauglugemisseadmete paigaldamise tähtaega 31. detsembrilt 2030 31. detsembrini 2033. Pikem üleminekuaeg võimaldab olemasolevad kauglugemisseadmed kasutada oma kasuliku eluea lõpuni. Hinnanguliselt on olemasoleva vara jääkväärtus 8,6 mln €, mida on võimalik kasutada vara eluea lõpuni. Seadmete asendamise ajatamine võimaldab säästa hinnanguliselt 5,6 mln € paigalduskuludelt ning hajutada ca 100 mln € suurust investeringut pikema perioodi peale. Asendades kauglugemisseadmed enne seadmete eluea lõppu, tasuksid tarbijad samaaegselt lisaks uute seadmete kulule ka 8,6 mln € vara jääkväärtusest tulenevast kulust. Hinnamõju võrgutasudele on sellisel juhul ligikaudu 3%. Tarbijad, kes soovivad 15-minutilise mõõtmisintervalliga kauglugemisseadet enne uut tähtaega, saavad seda võrguettevõtjalt vastavasisulise avalduse alusel.

Muudatused puudutavad otseselt võrguettevõtjaid, kes mõõteseadmete nõuete täitmise ja asendamise eest vastutavad, ning tarbijaid, kelle elektritarbimist mõõdetakse.

Eelnõu jõustub üldises korras, eeldatavalt 2025. aasta keskepaigas, välja arvatud reaajalähedaste mõõteandmete tarbijale kättesaadavaks tegemise osas, mis jõustub 1. jaanuaril 2026. a.

1.2. Määruse eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Kliimaministeeriumi (KliM) energeetikaosakonna ekspert Tauno Hilimon (tauno.hilimon@kliimaministeerium.ee, 625 6476). Määruse õigusekspertiisi on teinud KliMi õigusosakonna nõunik Anna-Liisa Kotsjuba (anna-liisa.kotsjuba@kliimaministeerium.ee, 6258998). Keeletoimetuse tegi Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeletoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@jus.ee).

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/944, 5. juuni 2019, elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (uuesti sõnastatud), ELT L 158, 14.6.2019, lk 125–199.

1.3. Märkused

18. oktoobril 2023 esitas Euroopa Komisjon Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 258 kohaselt Eesti Vabariigile põhjendatud arvamuse rikkumismenetluses nr (2021)0033. Komisjoni hinnangul ei ole Eesti riigisisesele õigusesse üle võtnud direktiivi (EL) 2019/944. Direktiivi ülevõtmise tähtpäev oli 31. detsember 2020. Kuigi Eesti on komisjoni teavitanud direktiivi täielikust ülevõtmisest, leiab komisjon, et Eesti ei ole täies mahus täitnud direktiivist tulenevaid nõudeid. Eelnõukohase määrusega võetakse elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirja üle direktiivi (EL) 2019/944 artikli 20 ja lisa II kohased kauglugemisseadmete nõuded.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirja muudatusega võtta üle direktiivi (EL) 2019/944 artikli 20 ja lisa II kohased kauglugemisseadmete nõuded. Muudatused on vajalikud direktiivi (EL) 2019/944 ülevõtmiseks.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Paragrahv 1.

Punktiga 1 täiendatakse määruse § 30 lõigetega 6 kuni 8.

Lõikes 6 sätestatakse kauglugemisseadmete andmekaitse nõuded. Sättega võetakse üle direktiivi (EL) 2019/944 artikli 20 punktid b ja c ning II lisa lõige 2. Sätte eesmärk on tagada, et võrguettevõtja paigaldatav kauglugemisseade vastab küberturvalisust käsitlevatele regulatsioonidele ja tagatud on tarbijate isikuandmete kaitse. Täpsustus tehakse eelkõige õigusselguse parandamiseks, ega too võrguettevõtjale kaasa täiendavaid olemasolevates õigusaktides kehtivaid nõudeid. Võrguettevõtja peab juba täna lähtuma küberturvalisuse seaduses², isikuandmete kaitse seaduses³ ja EL määrustes sätestatud nõuetest. Asjakohased EL määrused on muuhulgas (EL) 2019/943⁴, (EL) 2024/1366⁵ ja (EL) 2016/679⁶.

Lõike 7 kohaselt teavitab võrguettevõtja tarbijat uue kauglugemisseadme eri funktsioonidest ja tema isikuandmete kogumisest ning töötlemisest. Sättega võetakse üle direktiivi (EL) 2019/944 artikli 20 punkt f.

Lõike 8 kohaselt võib võrguettevõtja kõikide elektrivõrgu toimimist mõjutavatele kauglugemisseadmete kohta kehtestada lisanõudeid ja eristada nõudeid kauglugemisseadme kasutamise eesmärkide ja turuosaliste rühmade järgi. Selle sättega võimaldatakse võrguettevõtjal kehtestada rangemaid küberturvalisuse nõudeid näiteks suurtarbijate, sh tootmisega seotud tarbimist mõõtvate kauglugemisseadmete kohta.

² Küberturvalisuse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106082022018?leiaKehtiv>

³ Isikuandmete kaitse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011?leiaKehtiv>

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/943, 5. juuni 2019, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02019R0943-20240716>

⁵ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2024/1366, 11. märts 2024, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/943 ning kehtestatakse võrgueeskiri piiriüleste elektrivoogude küberturvalisust käsitlevate sektoripõhiste normide kohta, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401366

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016R0679-20160504>

Punktiga 2 täiendatakse määruse § 30 lõigetega 9, 10 ja 11.

Lõike 9 kohaselt teeb võrguettevõtja tarbija taotlusel tarbijale kergesti, turvaliselt ja tasuta standardse liidese kaudu kättesaadavaks kontrollimata reaalaajalähedased mõõteandmed. Andmete edasise kasutamise ja kättesaadavaks tegemise eest vastutab tarbija.

Lõige 10 täpsustab, et juhul kui olemasolev kauglugemisseade ei võimalda tarbijale andmeid kättesaadavaks teha, siis paigaldab võrguettevõtja seda võimekust omava kauglugemisseadme tarbija taotlusel. Üldjuhul tasub seadme asendamise eest tarbija. Kui asendatav kauglugemisseade ei võimalda 15-minutilise intervalliga mõõtmist, siis tasub asendamise eest võrguettevõtja. Esimesel juhul on tarbijal juba 15-minutilise mõõteintervalliga seade ja võrguettevõtjal ei ole vaja seadet seadusest tulenevalt asendada, mistõttu pole kauglugemisseadme asendamine võrguettevõtja kulul põhjendatud. Teisel juhul, kui võrguettevõtja peab 15-minutilise intervalliga mõõtmise võimekuse tagama ja seadme regulatsiooni kohaselt asendama, siis on põhjendatud kulu kandmine võrguettevõtja poolt. Lõike 10 eesmärk on täpsustada olukorda, kus tarbijal vastava võimekusega kauglugemisseade puudub. Kuna kõik tarbijad tõenäoliselt ei soovi ega vaja reaalaajalähedastele mõõteandmetele ligipääsu, siis ei ole mõistlik kõigile tarbijatele lausaliselt sellise võimekusega arvesteid paigaldada. Käesoleva määruse koostamisel on konsulteeritud suurimate võrguettevõtjatega, mille käigus selgus, et täna kasutusel olevad arvestid enamjaolt ei võimalda teha reaalaajalähedasi kontrollimata andmeid kättesaadavaks teha. Selleks, et tagada arvesti asendamine üksnes juhul kui andmed võetakse eesmärgipäraselt kasutusele, on mõistlik, et arvesti asendatakse tarbija taotlusel ja üldjuhul tarbija kulul. Selline lähenemine võimaldab vältida ebavajalikke võrguettevõtja kulusid ning leevendada survet võrgutasude tõusuks.

Nõue tuleb direktiivi (EL) 2019/944 artikli 20 punktist a. Praegu saab tarbija oma tarbimisandmed kätte kõige varem järgmisel päeval, kuid muudatuse tulemusel tehakse tarbija soovil tema andmed talle kättesaadavaks reaalaajalähedasel ajavahemikul. Reaalaajalähedane ajavahemikuks loetakse vähemalt 15 minutit. Võrguettevõtja võib teha andmed ka lühema ajavahemiku kohta kättesaadavaks. Tarbijal on elektrituruseaduse (ELTS) järgi võimalik lasta paigaldada ka tehniliselt keerukam seade, mis võimaldab lühema resolutsiooniga mõõtmist. Sellisel viisil kontrollimata andmeid ei kasutada elektrienergia eest arveldamisel. Muudatus võimaldab tarbijal andmeid kasutada pidevalt oma energiatarbimise jälgimiseks, tarbimise juhtimiseks, koduautomaatika juhtimiseks, elektrisõidukite nutilaadimiseks ja teha andmed ka energiateenuse osutajatele kättesaadavaks.

Tõenäoliselt teevad võrguettevõtjad andmed kättesaadavaks HAN-liidese (*home area network*) kaudu. Mitmes riigis (nt Soomes⁷) on tarbijatel võimalik taotleda HAN-liidese kaudu ehk otse kauglugemisseadmest andmete kättesaadavaks tegemist. Soome jaotusvõrguettevõtja Elenia on teinud tarbijale võimalikuks iseteeninduses HAN-liides aktiveerida ja seejärel hakata teenust kasutama. Jaotusvõrguettevõtja Elektrilevi OÜ plaanib laiema kauglugemisseadmete asendamise käigus paigaldada 15-minutilise mõõteintervalliga kauglugemisseadmed, mis võimaldavad samal viisil tarbijatel andmeid HAN-liidese kaudu kätte saada. Praegu põhiliselt kasutusel olevad vana põlvkonna kauglugemisseadmed seda ei võimalda. Samuti ei võimalda HAN-liidese kasutamist jaotusvõrguettevõtjate Viru Elektrivõrgud OÜ ja Loo Elekter AS kauglugemisseadmed. Viru Elektrivõrgud OÜ ja Loo Elekter AS on tänaseks võtnud kasutusele 15-minutilise mõõteintervalliga arvestid. Eelnevast tulenevalt ei ole HAN-võimekuse loomiseks mõistlik kõik arvestid välja vahetada, kuna toimivate seadmete enne nende tehnilise eluea lõppu välja vahetamisega kaasneks ebavajalik kulu. Tõenäoliselt ei soovi ka kõik tarbijad saada reaalaajalähedasi mõõteandmeid, mistõttu tehakse andmed tarbijale kättesaadavaks üksnes

⁷ Suuruselt teine jaotusvõrguettevõtja Elenia avas HAN-liidese tarbijatele, <https://www.elenia.fi/tulevaisuuden-energia/sahkonkulutuksen-mittausuudistus/kotiautomaatioliitanta>.

tarbija taotlusel. Selline lähenemine võimaldab võrguettevõtjal kulude kokkuhoiu eesmärgil paigaldada tarbijale kauglugemisseade, mis ei võimalda reaalajalähedast mõõtmist või vältida olemasolevate kauglugemisseadmete mittevajalikku asendamist.

Lõike 11 kohaselt paigaldab võrguettevõtja tarbija taotlusel tarbijale 15-minutilise mõõteintervalliga mõõteseadme. See täpsustus on vajalik, et võimaldada tarbijal soovi korral saada osa 15-minutilise mõõteintervalliga mõõtmisest enne kui võrguettevõtja tavapärase mõõteseadme asendamisega tarbijani jõuab. Seega tarbijad, kes soovivad 15-minutilise mõõteperioodiga arvestit varem kui 2033. aastal, saavad selle vastavasisulise avalduse alusel.

Punktiga 3 täiendatakse määrust normitehnilise märkusega.

Paragrahviga 2 muudetakse Vabariigi Valitsuse 6. mai 2021. a määrust nr 44 (*edaspidi: määrus nr 44*), millega muudeti elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirja, paragrahvi 1 lõiget 7 ja selle jõustumissätet. Määruse nr 44 § 2 lõike 3 kohaselt jõustuvad määruse § 1 punktid 6 ja 7 1. jaanuaril 2031. a. Punktiga 6 muudetakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 14. veebruari 2019. a määruse nr 10 „Elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirja“ lõige 8 ja punktiga 7 jõustatakse uus lõige 9, mis sätestab, et võrguettevõtja, suletud jaotusvõrgu valdaja ja liinivaldaja tagab, et kõik võrgulepinguga mõõtepunktid on varustatud mõõteseadmega, mis mõõdab võrgust võetud ja võrku antud elektrienergia kogust vähemalt 15-minutilise intervalliga.

Jõustumissätte muudatusega muudetakse kohustuse jõustumise aega ja pikendatakse seda kahe aasta võrra, 1. jaanuarini 2033. Lisaks täpsustatakse § 1 lõike 7 sõnastust sellisel, et võrguettevõtja, suletud jaotusvõrgu valdaja ja liinivaldaja tagab, et kõikidesse võrgulepinguga mõõtepunktidesse paigaldatakse mõõteseadme asendamisel mõõteseadme, mis mõõdab võrgust võetud ja võrku antud elektrienergia kogust vähemalt 15-minutilise intervalliga. See muudatus tähendab seda, et võrguettevõtjal on kohustus mõõteseadmed asendada siis kui nende eluiga täitub ja vahetada mõõteseadme 15-minutilise intervalliga mõõteseadme vastu. Muudatus võimaldab võrguettevõtjal mõõteseadme vahetada siis kui selleks vajadus tekib. Muudatusega väldime ebavajalikku kulu, mis tekib vara enne selle eluea lõppu välja vahetamisest.

Hinnanguliselt on olemasoleva vara jääkväärtus 8,6 mln €, mida on võimalik kasutada vara eluea lõpuni. Seadmete asendamise ajatamine võimaldab säästa hinnanguliselt 5,6 mln € paigalduskuludelt ning hajutada ca 100 mln € suurust investeeringut pikema perioodi peale. Asendades kauglugemisseadmed enne seadmete eluea lõppu, tasuksid tarbijad samaaegselt lisaks uute seadmete kulule ka 8,6 mln € vara jääkväärtusest tulenevast kulust. Hinnamõju võrgutasudele on sellisel juhul ligikaudu 3%.

15-minutilise intervalliga mõõteseadmetele üleminek võimaldab parandada eelkõige taastuvelektri tootmisega kaasnevat bilansi planeerimist ja seeläbi vähendada tekkivat ebabilanssi, mille tasakaalustamiseks süsteemihaldur Elering peab reguleerimisturul energiat soetama. Elektrilevi OÜ võrgus võimaldavad 99,6% elektritootmist mõõtvad mõõteseadmed 15-minutilise intervalliga mõõtmist, seega ei kaasne kohustuse mõõta võrgust võetud ja võrku antud elektrienergia kogust vähemalt 15-minutilise intervalliga edasi lükkamisega negatiivset mõju tootmise bilansi planeerimisele. Elektrilevi jaotusvõrgust tarbitavast elektrienergiast 71,7% on mõõdetud 15-minutilise intervalliga. Teisisõnu, nendes mõõtepunktidest, kuhu on 2025. aasta alguseks paigaldatud 15-minuti intervalliga mõõtmist võimaldavad mõõteseadmed, tarbitakse valdav osa jaotusvõrgus tarbitud elektrienergia mahtudest. See näitab, et suur osa energiatarbimisest on juba koondatud täpsema mõõtmisviisi alla. Sellegipoolest on Elektrilevi OÜ võrgus 590 000 mõõteseadet, mis ei võimalda 15-minutilise intervalliga mõõtmist.

Suuruselt teise jaotusvõrguettevõtja Viru Elektrivõrgud mõõteseadmed on juba viidud 15-minutilisele intervallile, seega ei kaasne muudatusega mõju Viru Elektrivõrkudele. Elektrilevi OÜ ja Viru Elektrivõrgud turuosa müügituru järgi oli 2023. aastal vastavalt 91% ja 3%⁸.

Paragrahviga 3 kehtestatakse üleminekuaeg reaalajalähedaste mõõteandmete tarbijatele kättesaadavaks tegemisele. Üleminekuaeg kuni 1. augustini 2026. a. on mõistlik, et võimaldada võrguettevõtjatel valmistada ette vajalikud tööprotsessid ja teostada vajalikud arendused.

4. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusega võetakse üle direktiivi (EL) 2019/944 artikkel 20 ja lisa II (vastavustabel lisatud).

5. Määruse mõju

Määruse muudatuse eesmärk on kauglugemisseadmete nõuete täpsustamine. Olulised muudatused on andmete liidese kaudu tarbijale reaalajas kättesaadavaks tegemine ja kauglugemisseadmete hankimisel riigi julgeoleku tagamisega arvestamine.

Mõjutatud osalised:

1. Võrguettevõtjad – 2023. aasta seisuga oli Eestis üks põhivõrguettevõtja (Elering) ja 33 jaotusvõrguettevõtjat⁹, kellest suurim on Elektrilevi OÜ (2023. a turuosa 91%), järgneb Viru Elektrivõrgud OÜ (2023. a turuosa 3%) ja Loo Elekter AS (2023. a turuosa 1%).
 - Elektrilevi OÜ võrgus võimaldavad 15-minutilist mõõtmist 119 541 kauglugemisseadet, aastatel 2027–2030 vajab väljavahetamist *ca* 580 000 kauglugemisseadet. HAN või muud analoogset võimalust kauglugemisseadmed ei paku.
 - Viru Elektrivõrgud OÜ võrgus on *ca* 37 000 kauglugemisseadet, millest *ca* 2000 ei toeta 15-minutilist mõõteintervalli. HAN või muud analoogset võimalust pakub *ca* 1500 kauglugemisseadet.
 - Loo Elekter AS võrgus on *ca* 3000 kauglugemisseadet, millest kõik on kauglugemise võimekusega.
2. Kodutarbijad – 2023. aasta lõpu seisuga 657 689 elektrilepingut; äritarbijad – 2023. aasta lõpu seisuga 106 333 elektrilepingut¹⁰.
3. Agregaatorid¹¹ ja energiateenuse osutajad¹² – agregaatore poolt elektriturule müüdiv tarbimiskaja võimsus tasakaalustamisturul on praegu 1–2 MW. Tarbimiskaja

⁸ Aruanne elektri- ja gaasiturust Eestis, Konkurentsiamet, 2023 - <https://www.konkurentsiamet.ee/analused-ja-uuringud/elektri-ja-gaasiturust-aruanded>.

⁹ Aruanne elektri- ja gaasiturust Eestis, Konkurentsiamet, 2023 - <https://www.konkurentsiamet.ee/analused-ja-uuringud/elektri-ja-gaasiturust-aruanded>.

¹⁰ Aruanne elektri- ja gaasiturust Eestis, Konkurentsiamet, 2023 - <https://www.konkurentsiamet.ee/analused-ja-uuringud/elektri-ja-gaasiturust-aruanded>.

¹¹ agregaator – isik, kes osutab agregeerimise teenust ja võib samal ajal olla müüja või bilansihaldur (ELTS § 3 p 1², <https://www.riigiteataja.ee/akt/110102024008?leiaKehtiv>.

¹² energiateenuse osutaja – füüsiline või juriidiline isik, kes osutab energiateenuseid või rakendab muid energiatõhususe parandamise meetmeid lõpptarbijate seadmetes või ruumides (EnKS § 2 p 11), <https://www.riigiteataja.ee/akt/110102024005?leiaKehtiv>.

potentsiaal on hinnanguliselt 200–400 MW¹³, tarbimiskaja agregeerivaid ettevõtteid on Eestis vähem kui 10.

HAN-liidesega seotud muudatused toovad võrguettevõtjatele kaasa kulude kasvu. Elektrilevi OÜ hinnangul ca 75 tuhat eurot HAN-liidese võimekuse loomine (nt liidese aktiveerimise ja deaktiveerimise võimekus) ja jooksvad halduskulud sõltuvalt vahetamise mahust.

Muudatus, mille kohaselt pikendatakse 15-minutilise mõõteintervalliga mõõteseadmetele üleminekut omab põhilist mõju jaotusvõrguettevõtjale Elektrilevi OÜ, kelle võrgus täna ei toeta 15-minutilist mõõteintervalli ca 590 000 mõõteseadet. Hinnanguliselt on olemasoleva vara jääkväärtus 8,6 mln €, mida on võimalik kasutada vara eluea lõpuni. Seadmete asendamise ajatamine võimaldab säästa hinnanguliselt 5,6 mln € paigalduskuludelt ning hajutada ca 100 mln € suurust investeeringut pikema perioodi peale. Asendades kauglugemisseadmed enne seadmete eluea lõppu, tasuksid tarbijad samaaegselt lisaks uute seadmete kulule ka 8,6 mln € vara jääkväärtusest tulenevast kulust. Hinnamõju võrgutasudele on sellisel juhul ligikaudu 3%.

Teiste võrguettevõtjate näitel kokkuhoidu ei teki, kuna juba on paigaldatud uued mõõteseadmed.

Võrreldes mõõteseadmete kiiremas korras asendamisega kaasneb muudatusega madalam hinnasurve (hinnanguliselt 5,6 mln €) - investeeringute hajutamine pikemale ajaperioodile vähendab vajadust lühiajalisteks ja kulukateks teenusepakkujate kaasamiseks, aidates vältida turuhindadega seotud ajutisi hinnatõuse, samuti aitab ettevalmistusaja pikendamine korraldada hanked paremini ning planeerida ja jagada tööjõudu tõhusamalt, mis teeb elluviimise sujuvamaks ja tulemuslikumaks ning seeläbi vältida kõrgemaid personalikulusid. Tänapäevase arvestivahetuse ajakava kohaselt peaks Elektrilevi OÜ näitel kogu arvestipark vahetatud saama kolme aastaga perioodil (2028–2030). Sellise ajakava täitmine nõuab väga suurt hulka kvalifitseeritud elektrikuid, kelle saadavus Eestis on piiratud. Tihe ajakava tõstab hankepakkumiste hindu ning mõjub projektijuhtimisele koormavamalt ja pigem negatiivselt.

Muudatuse mõju tarbijatele ja agregaatoreile on positiivne, kuna neil on võimalik kasutada reaaliajalähedas andmeid. See võimaldab tarbijal oma tarbimist paremini planeerida ja saada ülevaade oma kuludest ning potentsiaalselt ka säästa. Agregaatrid, aga ka muud turuosalised – energiateenuse osutajad – saavad andmete paremat kättesaadavust ära kasutades luua tarbijatele uusi teenuseid. Näiteks on Soomes kasutusel Cozify¹⁴ HAN lahendus, mis võimaldab tarbijal oma elektritarbimist reaaliajas jälgida.

Küberturvalisuse ja andmekaitse nõuete täpsustamine ei too kaasa olulist mõju, kuna juba praegu peavad võrguettevõtjad lähtuma järgnevatest küberturvalisuse ja andmekaitse regulatsioonidest, muuhulgas:

- küberturvalisuse seadus¹⁵;
- isikuandmete kaitse seaduses¹⁶;
- määrus (EL) 2019/943¹⁷;

¹³ Tarbimise juhtimine. Suurtarbijate koormusgraafikute salvestamine ning analüüs tarbimise juhtimise rakendamise võimaluste tuvastamiseks, Tallinna Tehnikaülikool, Elering – https://elering.ee/sites/default/files/attachments/Tarbimise_juhtimine_1.pdf.

¹⁴ Cozify HAN - <https://en.cozify.fi/pages/cozify-han-features>

¹⁵ Küberturvalisuse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106082022018?leiaKehtiv>

¹⁶ Isikuandmete kaitse seadus, <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011?leiaKehtiv>

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/943, 5. juuni 2019, milles käsitletakse elektrienergia siseturгу, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02019R0943-20240716>

- määrus (EL) 2024/1366¹⁸;
- määrus (EL) 2016/679¹⁹.

Võrguteenuse puhul on tegemist elutähtsa teenusega, mistõttu võib suuremahuline mõõteseadmete asendamine omada mõju ka riigi julgeolekule. Potentsiaalseid riske ning ohuhinnanguid on mõõteseadmete asendamisel oluline arvesse võtta, mida pikem asendamise ajakava võimaldab teha.

Kokkuvõtvalt on muudatusel positiivne mõju, kuna võimaldab olemasolevat vara kasutada selle eluea lõpuni ja ajatada mõõteseadmete väljavahetamise pikemalt ajale, tuues eeldatavalt kaasa madalamad hankekulud, aga võimaldades hankeprotsessis maandada ka võimalikke julgeolekuga seotud riske.

6. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Määruse rakendamisega ei teki riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandil lisakulu ega tulu.

7. Määruse jõustumine

Määruse § 1 punkt 2 jõustub 1. augustil 2026. a. Hilisem jõustumise aeg võimaldab võrguettevõtjal muudatuseks ette valmistuda. Ülejäänud muudatused jõustuvad üldises korras, kuna normi adressaadid ei vaja kohanemiseks pikemat aega.

8. Määruse eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Justiitsministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning ettepanekute esitamiseks Konkurentsiametile, Riigi Infosüsteemi Ametile, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile ning turuosalistele.

Lisa. Vastavustabel

¹⁸ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2024/1366, 11. märts 2024, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/943 ning kehtestatakse võrgueeskiri piiriüleste elektrivoogude küberturvalisust käsitlevate sektoripõhiste normide kohta, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL_202401366

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02016R0679-20160504>